

Heikki Hyppönen (1885—1956)

Karjalaisuuden esitaistelija, sanomalehtimies ja kirjailija

Elämässä voi sattua monia yllätyksiä. Karjalan jälkeen tuli minun kotipaikkakunnakseni Helsingin Lauttasaari. Jouduin täällä hoitamaan pankkiasioitani SYP:n lähikonttorissa, jossa minua palveli ystävällinen, molempia kotimaisia kieliä sujuvasti hallitseva pankkirouva. Vuosien mittaan keskustelumme pankkitiskin molemmin puolin eivät rajoittuneet vain virka-asioihin ja kerran tämä pankkivirkailija, joka tiesi minun olevan karjalaisten keulamiehiä, sanoi: "Olenhan minäkin sieltä Karjalasta lähtöisin!"

Selvisi pian, että hänen kotinsa oli ollut Suistamon Alattussa ja hänen isänsä oli kirjailija Heikki Hyppönen. — Suistamon viimeisenä nimismiehenä minun ja perheeni viimeinen rauhanaikainen kotipaikkani oli Suistamolla. Tuli mieleeni, että olin käynyt samaa Sortavalan lyseota kuin Heikki Hyppönen, mutta parikymmentä vuotta hänen jälkeensä — ja ollut lyseon toverikunnan puheenjohtajana kuten hän. Vieläpä minulla oli ollut onni tavata hänet 50-luvulla Karjalan Liiton toimistossa, jossa me kaksi suistamolaisista puristimme toistemme kättä.

Heikki Hyppönen 1885—1956.

Kirjoittaessani muistelmiani merkkihenkilöistä ajatukseni palasivat Heikki Hyppöseen. Olisiko minulla muuta aineistoa hänen elämästään ja toiminnastaan kuin lyseon matrikelin lyhyet tiedot? Se aineisto löytyi.

Suistamon ortodoksisen seurakunnan diakoni Mikael Rajamo oli v. 1967 lahjoittanut minulle muistelmansa, joista löytyi arvokkaita tietoja livo Härkösestä ja hänen aateveljästään Heikki Hyppösestä. Tämä sama Rajamo oli kirjoitta-

nut seurakuntansa historian ja yhdessä Väinö Nenosen kanssa Suistamon pitäjän historian. Hänen kirjalliset tuotteensa olivat asiatiedoiltaan niin perusteellisia, että niihin tuli talletetuksi todella arvokasta tietoa runonlaulajien pitäjistä Suistamosta.

Alatun kylä, jonka historiasta Rajamo kertoo jo Vatjan viidenneksen ajoilta, kehittyi 1800-luvun lopulla varsin keskeiseksi kyläksi Suistamon kylien joukossa. Sinne asettuivat asumaan pitäjän nimismies ja kihlakunnan kruunuvouti. Siellä oli käräjätalo, majatalo, postikonttori jne. Kylän taloudelliseen kehitykseen vaikutti erityisesti se, että maanviljelijä Lauri Hyppönen osti v. 1884 nimismiehen perikunnan rappiolla olevan Toivolan tilan ja muutti Sortavalan Kuokkaniemeltä vaimonsa Anna Sofian kanssa Alattuun.

Lauri Hyppösestä voidaan sanoa, että hän oli miesten parhaita, valistunut, tarmokas, joka pani monella tavalla "tuulemaan". Maanviljelijänä hän näytti naapureilleen esimerkkiä uudistuksillaan ja innosti näitä tehokkaampaan maatalouteen ja karjanhoitoon. Hän toimi kunnanesimiehenä, kauppiana, majatalonpitäjänä, oli perustamassa kansakoulua ja nuorisoseuraa Alattuun. Venäläisten sortokauden vastarintamiehenä hän oli yksi niistä, jotka pidättivät omin valtuuksin venäläistyttäjä-nimismiehen Nikiforoffin virastaan ja saivat lääninhallituksen erottamaan hänet viralta. Tapaus liittyi vapaussodan alkuvaiheisiin v. 1917.

Anna Sofia ja Lauri Hyppösen perheeseen syntyi 13.5. 1885 "paljasjalkaisena suistamolaisena" esikoinen, joka sai nimekseen Heikki Lauri. Myöhemmin syntyi perheeseen tytär — Lyydia, joka kuoli 20-vuotiaana. Heikki oli elinvoimaisempi, varttui ripeästi ja aloitti koulunkäynnin Suistamon kansakoulussa. Alattuun saatiin kansakoulu vasta v. 1901. Heikistä olisi varmaan tullut isänsä seuraajana kelpo maanviljelijä, mutta isän suunnitelmiin kuului kouluttaa poikansa kansakoulua pitemmälle.

Heikki jatkoi koulunkäyntiään Sortavalan lyseossa hyvällä menestyksellä. Siellä hän perehtyi mm. järjestötoiminnan perusasioihin toimiessaan lyseon toverikunnan puheenjohtajana. Kun hänen aikanaan lyseon opettajakuntaan kuului lehtori Oskar Adolf Forsström — Hainari, täytyy tällä merkittävällä kulttuuripersoonallisuudella olla vaikutuksensa lahjakkaisiin oppilaisiin kuten Heikki Hyppöseen.

Lyseon historian kirjoittaja kouluneuvos Lauri Pelkonen mainitsee Hainarista mm. seuraavaa: "Hainari koetti herättää oppilaissaan rakkautta isänmaahan ja synnyttää vastuuntuntoa sen ja etenkin Karjalan kohtalosta." Sortoajan vallanpitäjät leimasivat Hainarin kansanvillitsijäksi ja valtiollisesti vaaralliseksi henkilöksi. Hän joutui niin ankan ajajadin kohteeksi, että hänen oli pakko muuttaa tammikuulla 1904 pois Sortavalasta ja koko Karjalasta.

Toinen Heikki Hyppösen kouluikäinen kareliaani oli voimistelun lehtori, kirjailija Eliel Vartiainen, jonka vaikutuksen karjalaisten kulttuuriarvojen etsimiseen ja vaalimiseen sain tuntea omalta kouluajaltani ja luulen Heikki Hyppösen

myös olleen Vartiaisen ansiosta näille vaikutuksille jo lyseosa oloaikanaan alttiina.

Vankimman perinnön näistä henkisistä arvoista hän sai rajakarjalaiselta kotiympäristöltään. Suistamo oli runonlajien pitäjä ja Heikki Hyppönen oli jo koulupoikana tutustunut Muuannossa asuvaan Iivana Shemeikkaan — Jehkin Iivanaan. Samoin hän oli jo lapsuusajoilta tavannut kanteleensoittajana kuuluisan Pitkän Iivanan. Vanhemmalla iällä hänen tuttavapiiriinsä liittyivät Iivana Onoila, Konsta Kuokka, Teppo Jänis, Iivana Heroila — Härkönen, Timo Lipitsä, Oksenja Mäkiselkä, Matjoi Plattonen ja Maria Ryymin. Eräille heistä hän joutui järjestämään esiintymistilaisuuksia Tampereella.

Aateveli kirjailija Iivo Härkönen, saman pitäjän mies — on ollut yhdyssteinä Heikki Hyppöselle laajempiin kalevalaista kulttuuria vaaliviin piireihin. Toimihan Heikki Hyppönen pari vuotta Karjalan Sivistysseuran sihteerinä.

Varsinaisen elämäntyönsä hän suoritti sanomalehtimiesuralla, johon hänellä sujuvana kirjoittajana oli erinomaiset edellytykset. Hän oli Pohjois-Suomen (Kemi), Savon (Kuopio), Keski-suomalaisen (Jyväskylä), Kalevan (Oulu), Heinoilan Sanomien ja Vaasa-lehden päätoimittaja ja avusti mm. Tampereen Sanomia ja Karjala-lehteä. Hänen nimimerkillä ”Veräjän Mikko” kirjoittamansa pakinat olivat suosittuja. Puhujalahjat omaavana hänet muistettiin varsinkin Suistamolla kuulijakuntaansa innostavana juhlapuhujana.

Jos isä Lauri oli pitäjän eturivin miehiä taloudellisella ja kunnallisen toiminnan alalla, hänen poikansa Heikki oli henkisten arvojen, karjalaisuuden esitaistelija. Huolimatta siitä, että hän leipätyönsä vuoksi joutui asumaan perheineen eri puolilla Suomea, yhteys kotiseutuun Suistamoon säilyi. 1930-luvulla hän samoili runonlajien syntysijoilla mm. Shemeikan ja Kontron kylissä, tutustui heidän jälkeläisiinsä, heidän elämäntapoihin ja asumiskulttuuriin.

Tällä tavoin hän keräsi aineistoa kirjalliseen tuotantoonsa. Aikakirjoihin on merkitty hänen julkaisuistaan seuraavat karjalaisaiheiset teokset: ”Siellä, missä kultakäköset kukkuvat”, ”Petrupäivän painajainen”, ”Juhannuksen alla tuutunurkassa”, ”Pakinaa pikamatkalta runo-Karjalassa”, ”Raudan rahtaajat” ja näytelmä ”Takaisin Karjalaan”.

Seuranäyttämötoiminnan Keskusliitto oli v. 1956 järjestänyt näytelmäkilpailun, johon Heikki Hyppönen osallistui. Tämä — hänen edellä mainittu l-näytöksinen näytelmänsä talvi- ja jatkosodan väliajalta palkittiin ja julkaistiin WSOY:n toimesta. Siinä kirjailija kuvaa Suistamon Koitonkylän asukkaiden lähtöä pohjanmaalaisesta siirtopitäjästään takaisinvaltattuun Karjalaan, takaisin kotitahville.

Kirjailija on niihin aikoihin itse Pohjanmaalla eläneenä saanut tietoonsa ne kokemukset, jotka evakkokarjalaiset saivat kestää, mutta samalla löytää kanta-asukkaiden myötätuntoa ja ystävyyttä, joka purkautuu näytelmässä liikuttavalla tavalla ilmi.

Heikki Hyppösen elämäntaival päättyi samana vuonna 1956. Takaisin Karjalaan, jonne hän oli varannut viimeisen leposijansa vanhempiensa viereen, hän ei päässyt.

Heikki Hyppösen nuorin tytär, nyt eläkkeellä oleva pankkivirkailija Anja Talvikki avioitui Arhippaisen sukuun kuuluvan dipl.-insinööri Esko Arhippaisen kanssa. Suistamolaisen ja vienankarjalaisen suvun edustajat löysivät toisensa. Heidän poikansa luonnontiet. kand. Heikki Arhippainen, johon olen tutustunut, on perehtynyt Arhippaisen sukuun ja iloitsi saadessaan nyt täydentää tietojaan Hyppösen suvusta.

SIMO HÄRKÖNEN

Vornasten sukuseura kokoontui Hoilolassa

Vornasten Sukuseura ry piti sukukokouksen 7. päivänä heinäkuuta Korpiselkätalolla Hoilolassa. Korpiselkätalo sijaitsee hyvin lähellä Vornasten suvun syntysijoja, joten se sopii erinomaisesti kokouksen pitopaikaksi. Korpiselkätalon pihapiirissä sijaitsee myös Shemeikkain ja Vornasten suvun muistoksi Karjalan Sivistysseuran pystyttämä patsas.

Kokous alkoi hartaustilaisuudella, jonka jälkeen alkoi varsinainen kokous. Kokoukseen oli saapunut osanottajia runsaasti osanottajamäärän noustessa sataan.

Kokous joutui valitsemaan suvulle uuden suvun esimiehen edesmenneen Jaakko Vornasen tilalle. Uusi esimies on Kauko Vornanen Turusta. Kokous valitsi puheenjohtajaksi entisen, Arvo Vornasen Helsingistä.

Johtokunnassa tapahtui pieniä muutoksia. Kokous valitsi Vornasten suvun kunniajäsenikseen pitkäaikaiset uurastajat ja sukuseuran perustajajäsenkilöt. He ovat Hilikka Pyykkönen (o.s. Vornanen) ja Osmo Vornanen.

Tilaisuuden yhteydessä esiteltiin sukukartta, jonka täydentämiseen tarvitaan vielä paljon tietoa ja erikoisesti tämänhetkisestä tilanteesta, samoin kokouksessa oli nähtävänä Tiikkaisen kokoelma suvun syntyperästä, josta päätettiin julkaista kirja. Seuraavan kerran päätettiin kokoontua samaan paikkaan ja pitää kokousaikaa vakiona eli heinäkuun toisena viikonloppuna.

ARVO VORNANEN

Sotaveteraanit yhteistoimintaan rajan yli

Pohjois-Karjalan ja Neuvosto-Karjalan sotaveteraanit ovat aloittamassa suoraa yhteistyötä. Elokuun lopulla Joensuuissa pidetyssä yhteispalaverissa sovittiin yleisistä linjoista. Aluksi pyritään siihen, että alueiden veteraaniyhdistykset voivat vieraila toistensa luona, mainitsi Neuvostoliiton sotaveteraanikomitean Petroskoin piiriä edustanut Nikolai A p u s k i n sanomalehti Karjalaisen haastattelussa.

Neuvosto-Karjalassa on sotaveteraaneja 16 000, heistä 5 000 Petroskoin alueella.

Vienankarjalaiset häät kostamuslaisin voimin

Kostamuslainen kansanperinneryhmä Hete vieraili elokuun lopulla Kajaanissa ja esitti Kaukametsän näyttämöllä vienankarjalaiset häät.

Ryhmän ohjaaja Tyyne V a s i l j e v n a on tehnyt hääkuvaelman käsikirjoituksen. Kantaesitys nähtiin Kostamuksen karjalaisilla kulttuuripäivillä vuosi sitten. Esiintyjä ryhmässä on kaikkiaan kolmekymmentä.